

Šikanování

Základní pojmy

- **Šikanování** – mimořádně nebezpečná forma násilí; za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým; znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí;
 - **Záměr** – ublížit, zranit a ponižit;
 - **Motiv** – základní tandem – moc a krutost;
- **Kyberšikana** – zneužití ICT, zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu;
- Škádlení – patří k rovnocenným, kamarádkým nebo partnerským vztahům; chápáno je jako projev přátelství; za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený;

Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

- Přímé – posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívky, nadávky; nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil; nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich atd.
- Nepřímé – žák je často o přestávkách osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády; stává se uzavřeným; zašpiněný nebo poškozený oděv; stále postrádá nějaké věci atd.

Čeho by si měli všimnout rodiče:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- Ztráta chuti k jídlu;
- Dítě chodí domů ze školy hladové;
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- Zmínka o možné sebevraždě;
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat;
- Dítě se vyhýbá docházce do školy;
- Dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku atd.

Základní formy šikany

- **Šikana podle typu agrese** – prostředku týrání (fyzická, psychická a smíšená šikana, kyberšikana – jako specifická forma psychické šikany);
- **Šikana podle věku a typu školy** – mezi předškoláky, žáky prvního stupně a druhého stupně, učni, gymnazisty atd.;

- **Šikana z genderovského hlediska** – chlapecká a dívčí šikana, homofobní šikana; šikana chlapců vůči děvčatům, šikana dívek vůči chlapcům;
- **Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení** – na jedné straně škola s demokratickým vedením a na druhé straně, případně výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko-autoritativní systém;
- **Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů** – šikana neslyšících, nevidomých, tělesně postižených, mentálně retardovaných žáků atd.

Stádia šikanování

- Zrod ostrakismu
- Fyzická agrese a přitvrzování manipulace
- Vytvoření jádra
- Většina přijímá normy
- Totalita **neboli dokonalá šikana**

Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

- Ohlašovací povinnost školy – naplňuje-li jednání znaky přestupku nebo trestného činu – Policie ČR, státní zastupitelství;
- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování atd. – oznámí škola tuto skutečnost zákonnému zástupci jak ze strany útočníka, tak oběti (§ 21 odst. 2 školského zákona);
- Škola ohlašuje OSPOD také skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (§ 6, § 7 a § 10 zákona č. 359/1999 Sb.); v případě šikany se jedná o všechny případy;

Šikanování z hlediska práva

- **Šikanování žáků** může naplňovat trestný čin (v případě mladistvých provinění):
 - TČ omezování osobní svobody;
 - TČ vydírání;
 - TČ loupeže;
 - TČ ublížení na zdraví;
 - TČ poškozování cizí věci;
 - TČ znásilnění či pohlavního zneužívání;
 - TČ nebezpečné pronásledování;
- Trestné činy ve vztahu ke **kyberšikaně**:
 - TČ nebezpečné pronásledování;
 - TČ účast na sebevraždě;

- TČ porušení tajemství dopravovaných zpráv;
- TČ porušení tajemství listin a jejich dokumentů uchovávaných v soukromí;
- TČ pomluva;

Šikana ani kyberšikana není sama o sobě ještě protiprávním jednáním. Z hlediska zákona se zejména u počáteční stádií šikanování o přestupek nebo dokonce o trestný čin nejedná.

- Podmínky trestní postizitelnosti pachatelů šikany:
 - Pachatel se dopustil jednání, které splňuje znaky konkrétního trestného činu tak, jak jsou vymezeny v trestním zákoně;
 - Musí být prokázán úmysl pachatele dopustit se takového jednání a míra společenské nebezpečnosti;
 - Jeho jednání dosahuje intenzity uvedené v zákoníku;

Dále

- Věk pachatele: mladší 15 let, starší 15 let;
- Zodpovědnost rodičů; pedagoga; ředitele školy;
 - **Pedagogický pracovník**, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu za:
 - TČ nepřekažení trestného činu;
 - TČ nadřizování;
 - TČ schvalování trestného činu;

Školní program proti šikanování

- Minimální požadavky na školu pro řešení šikany;
- Školní program proti šikanování a jeho hlavní části;
- Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby šikany:
 - Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu;
 - Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany;
- Nápravná opatření;
- Spolupráce se specializovanými institucemi:
 - v resortu školství;
 - v resortu zdravotnictví;
- Ochrana dětí před šikanou předškolním vzděláváním;
- Kontrola škol ze strany České školní inspekce a zřizovatelů;

Jak postupovat při řešení kyberšikany

1. Zajistěte ochranu oběti

Kontaktujte operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu ... atd.

2. Zajistěte dostupné důkazy s podporou IT kolegy

3. Důkladně vyšetřete a žádejte odbornou pomoc

4. Opatření

Zvolte takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil.

5. Informujte a poučte rodiče

Informujte rodiče oběti i rodiče kyberagresora. Postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany“ (např. NE konfrontace oběti a agresora). **Poučte rodiče** o tom, koho mohou (je vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespadají do kompetence školy.

6. Žádejte konečný verdikt a informace

Při zapojení a následně celém prošetření případu trvejte na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (P ČR ...) a dalších subjektů (rodiče).

7. Postihy

Při postizích agresorů postupujte v souladu se Školním řádem a již vypracovaným krizovým plánem.

Použité zdroje:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/dokumenty-13>

<http://www.odrogach.cz/>

Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

Internet poradna, www.internetporadna.cz

www.saferinternet.cz (Informace na téma kyberšikana, ochrana osobních údajů aj.

V sekci „Ke stažení“ výsledky výzkumu chování dětí na Internetu)

.....
www.bezpecne-online.cz (Stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany; výukové materiály)

.....
www.protisikane.cz (Informace o kyberšikaně a jejích projevech, tipy pro rodiče)

.....
www.minimalizacesikany.cz (Praktické rady pro rodiče, učitele a děti, jak řešit šikanu a jak jí předcházet. V sekci „Pro média“ tisková zpráva s výsledky šetření o kyberšikaně na školách)

.....
<http://prvok.upol.cz> (Centrum prevence rizikové virtuální komunikace UPOL, v sekci „Výzkum“ výsledky výzkumného šetření Kyberšikana u českých dětí)

.....
www.sikana.org (Stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně – aktuality z oblasti, související odkazy apod.)

E-Bezpeci (www.e-bezpeci.cz) – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na Internetu (kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, sociální sítě, sociální inženýrství, sexting atd.).

Poradna E-Bezpeci (www.napisnam.cz) – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, jen za letošní rok řešila přes 100 případů kyberšikany, stalkingu, sextingu apod.

projekt **E-Nebezpeci** pro učitele (**www.e-nebezpeci.cz**), který obsahuje řadu prezentací pro učitele

www.hoax.cz

<http://www.bezpecnykraj.cz/ebezpecnost>

[Kyberšikana a její prevence, příručka pro učitele](http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=211&leveMenu=)

<http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=211&leveMenu=>

Přehledový list Kyberšikana ke stažení (E-bezpečí) -

http://cms.ebezpeci.cz/component/option,com_docman/task,cat_view/gid,45/Itemid,2/lang,czech

Leták Bezpečný Internet (E-bezpečí)

http://cms.ebezpeci.cz/component/option,com_docman/task,cat_view/gid,45/Itemid,2/lang,czech/

Příručka pro rodiče a vychovatele (Saferinternet)

http://www.saferinternet.cz/data/articles/down_696.pdf

Kontakty:

[Poradna](#) webu Minimalizace šikany

Domácí webové stránky s tematikou šikany:

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111) , www.linkabezpeci.cz

Amnesty International ČR, www.amnesty.cz